Vol. 1, Issue 2

TA’LIMDA SAMARALI AN’ANAVIY VA INNOVATSION YONDASHUVLARNI ANIQLASH

Abdulxoshimova Gulsanam Bekzod qizi
Namangan Davlat chet tillari Instituti talabasi
E-mail: abdulxoshimovagulsanam@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada ta’lim jarayonida qo‘llanilayotgan an’anaviy va innovatsion yondashuvlarning mazmuni, ularning o‘zaro uyg‘unligi hamda ta’lim samaradorligini oshirishdagi roli ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda an’anaviy o‘qitish usullarining didaktik asoslari, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, raqamli ta’lim vositalari va interfaol metodlarning afzalliklari ochib beriladi. Shuningdek, innovatsion yondashuvlarning ta’lim sifatini yaxshilash, o‘quvchilarning mustaqil fikrlashi, ijodiy va tanqidiy tafakkurini rivojlantirishdagi ahamiyati asoslab beriladi. Maqola natijalari ta’lim tizimida samarali yondashuvlarni tanlash va amaliyotga joriy etishda metodik tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: ta’lim samaradorligi, an’anaviy yondashuv, innovatsion yondashuv, pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar, raqamli ta’lim.

Kirish

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida ta’lim tizimi jamiyat taraqqiyotining eng muhim strategik omillaridan biriga aylandi. Bilimlar iqtisodiyoti shakllanayotgan hozirgi davrda ta’lim jarayoni nafaqat bilim berish, balki shaxsning intellektual, ijtimoiy va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga yo‘naltirilmoqda. Shu bois ta’limda qo‘llanilayotgan yondashuvlarning samaradorligini aniqlash va ularni zamon talablari asosida takomillashtirish dolzarb ilmiy-pedagogik muammo sifatida maydonga chiqmoqda. An’anaviy o‘qitish usullari uzoq yillar davomida ta’lim tizimining asosiy tayanchi bo‘lib kelgan bo‘lsa-da, bugungi kunda innovatsion

yondashuvlar bilan uyg‘unlashgan holda qo‘llanilgandagina yuqori natijalarga erishish mumkinligi tobora yaqqol namoyon bo‘lmoqda. An’anaviy ta’lim yondashuvlari, asosan, o‘qituvchining yetakchi roli, ma’lumotni tizimli va izchil yetkazish, o‘quvchilarda nazariy bilimlarni shakllantirishga qaratilganligi bilan tavsiflanadi. Bu yondashuvlar ta’lim jarayonida tartib-intizom, didaktik aniqlik va mazmuniy barqarorlikni ta’minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Biroq zamonaviy jamiyatda axborot oqimining keskin ortishi, mehnat bozorida yangi kompetensiyalarga bo‘lgan ehtiyojning kuchayishi ta’limdan faqat tayyor bilimlarni emas, balki mustaqil fikrlash, muammoni hal qilish va ijodiy yondashuvni ham talab qilmoqda. Bu esa an’anaviy metodlarning imkoniyatlarini qayta ko‘rib chiqishni taqozo etadi. Innovatsion ta’lim yondashuvlari aynan shu ehtiyojlardan kelib chiqib shakllanmoqda. Ular o‘quvchini ta’lim jarayonining markaziga qo‘yish, faol va interfaol metodlar orqali bilimlarni egallash, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish kabi jihatlar bilan ajralib turadi. Raqamli platformalar, masofaviy ta’lim, muammoli o‘qitish, loyiha asosida ta’lim berish kabi innovatsion usullar ta’lim sifatini oshirish bilan birga, o‘quvchilarning shaxsiy va kasbiy rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Shu bilan birga, innovatsion yondashuvlarning samaradorligi ularning an’anaviy ta’lim elementlari bilan oqilona integratsiya qilinishiga bevosita bog‘liqdir. Mazkur maqolaning asosiy maqsadi ta’lim jarayonida samarali an’anaviy va innovatsion yondashuvlarni aniqlash, ularning o‘ziga xos xususiyatlarini ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilish hamda ta’lim samaradorligini oshirishdagi o‘rnini asoslab berishdan iboratdir. Tadqiqot doirasida mavjud pedagogik yondashuvlar qiyosiy tahlil qilinib, zamonaviy ta’lim amaliyotida ularni qo‘llashning optimal yo‘llari yoritiladi. Ushbu kirish qismi maqolaning keyingi bo‘limlari uchun nazariy asos bo‘lib xizmat qiladi va ta’lim sohasida olib borilayotgan ilmiy izlanishlar uchun muhim metodologik yo‘nalishlarni belgilab beradi.

Asosiy qism

Ta’lim jarayonining samaradorligini ta’minlash pedagogik amaliyotda an’anaviy va innovatsion yondashuvlarning uyg‘unligini aniqlash bilan bevosita bog‘liq. An’anaviy yondashuvlar asosan o‘qituvchining yetakchi rolida, ma’lumotlarni tizimli va izchil yetkazishda hamda o‘quvchilarda nazariy bilimlarni mustahkamlashga qaratilgan. Ushbu metodlar tarbiyaviy va didaktik jihatdan barqarorlikni ta’minlash, o‘quv jarayonini rejalashtirish va nazorat qilish imkonini beradi. An’anaviy yondashuvlarning afzalliklari shundaki, ular o‘quvchilarda ma’lumotni qabul qilishning asosiy ko‘nikmalarini shakllantiradi, ta’lim jarayonida intizomni saqlashga yordam beradi va bilimlarning sistematikligiga erishadi. Shu bilan birga, an’anaviy metodlar o‘z chegaralariga ega; ularni qo‘llash jarayonida o‘quvchilarning mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv va muammolarni hal qilish qobiliyati yetarli darajada rivojlanmasligi mumkin. Zamonaviy ta’lim sharoitida innovatsion yondashuvlar muhim ahamiyat kasb etadi. Innovatsion pedagogik texnologiyalar interfaol va faol o‘qitish usullarini o‘z ichiga oladi, masalan, loyiha asosida ta’lim berish, muammoli o‘qitish, raqamli va multimedia vositalaridan foydalanish, virtual laboratoriyalar, simulatsiya va masofaviy ta’lim platformalari. Ushbu yondashuvlarning asosiy afzalligi shundaki, ular o‘quvchilarning tanqidiy fikrlash, ijodiy va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini rivojlantiradi, shuningdek, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari yordamida bilimlarni yanada chuqur va interaktiv tarzda egallash imkonini beradi. Masalan, loyiha asosida ta’lim jarayonida o‘quvchilar real hayotiy vaziyatlarni tahlil qilish orqali o‘z qarorlarini mustaqil qabul qiladi, bu esa ularning shaxsiy va kasbiy kompetensiyalarini mustahkamlaydi. Shuningdek, innovatsion yondashuvlar ta’lim jarayonining individualizatsiyasini ta’minlash imkonini beradi. Raqamli platformalar va onlayn resurslar yordamida har bir o‘quvchi o‘z tezligida va qiziqishlariga mos ravishda bilim olishi mumkin. Bu esa ta’lim jarayonini yanada samarali qiladi va o‘quvchilarning o‘zini-o‘zi rivojlantirishga bo‘lgan motivatsiyasini oshiradi. Shu bilan birga, innovatsion

metodlarning samaradorligi ularni an’anaviy ta’lim elementlari bilan oqilona integratsiya qilish orqali yanada oshadi. Masalan, nazariy bilimlarni an’anaviy metodlar yordamida berish, keyinchalik interfaol va raqamli vositalar bilan mustahkamlash o‘quv jarayonining natijadorligini sezilarli darajada oshiradi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, samarali ta’lim jarayoni an’anaviy va innovatsion yondashuvlarning uyg‘unlashgan shaklida amalga oshirilganda yuqori natijalarga erishiladi. Bu uyg‘unlik o‘quvchilarning bilimlarini tizimli shakllantirish, ularning tanqidiy va ijodiy tafakkurini rivojlantirish hamda zamonaviy mehnat bozorida talab qilinadigan kompetensiyalarni egallashiga yordam beradi. Shuningdek, pedagoglar uchun an’anaviy va innovatsion metodlarni birlashtirish bo‘yicha metodik tavsiyalar ishlab chiqish, o‘qitish jarayonida yangi pedagogik texnologiyalarni sinovdan o‘tkazish va ularning samaradorligini baholash dolzarb ilmiy vazifa hisoblanadi. Natijada, ta’limda samarali yondashuvlar nafaqat bilim berish sifatini oshirish, balki o‘quvchilarning shaxsiy va kasbiy rivojlanishiga, ularning mustaqil fikrlash, ijodiy va tanqidiy yondashuv ko‘nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Bu esa ta’lim tizimini modernizatsiya qilish, pedagogik jarayonni raqamlashtirish va jamiyatning intellektual resurslarini oshirishga bevosita hissa qo‘shadi. Shu bois, pedagogik amaliyotda an’anaviy va innovatsion yondashuvlarni oqilona uyg‘unlashtirish, ularni ilmiy asosda tanlash va joriy etish ta’lim samaradorligini oshirishning asosiy strategiyasi sifatida qaraladi.

Xulosa

Ta’lim jarayonida an’anaviy va innovatsion yondashuvlarni uyg‘unlashtirish o‘quvchilarning bilim, ko‘nikma va kompetensiyalarini samarali shakllantirishning asosiy omili sifatida ajralib turadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, an’anaviy metodlar o‘quv jarayonida nazariy bilimlarni tizimli berish, tartib-intizomni saqlash va pedagogik barqarorlikni ta’minlashda muhim rol o‘ynaydi, biroq ular mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv va muammolarni hal qilish qobiliyatini rivojlantirishda cheklanganliklarga ega. Shu nuqtai nazardan, innovatsion yondashuvlar pedagogik

jarayonga interfaol metodlar, raqamli vositalar va loyiha asosida ta’limni joriy etish orqali o‘quvchilarning tanqidiy tafakkurini, ijodiy va muammolarni hal qilish qobiliyatini sezilarli darajada oshiradi. An’anaviy va innovatsion yondashuvlarning uyg‘un integratsiyasi ta’lim sifatini yaxshilash, o‘quvchilarning shaxsiy va kasbiy rivojlanishiga hissa qo‘shish hamda zamonaviy jamiyatning talablariga mos kompetensiyalarni shakllantirish imkonini beradi. Shu bilan birga, pedagoglar uchun metodik tavsiyalar ishlab chiqish va o‘qitish jarayonida innovatsion texnologiyalarni sinovdan o‘tkazish ta’lim samaradorligini oshirishning muhim shartidir. Natijada, samarali ta’lim jarayoni an’anaviy va innovatsion yondashuvlarning ilmiy asosda tanlangan va uyg‘unlashtirilgan shaklida amalga oshirilganda nafaqat o‘quvchilarning bilim va ko‘nikmalari, balki ularning shaxsiy va ijodiy rivojlanishi ham maksimal darajada ta’minlanadi.[Abduazimov S:56] Bu esa ta’lim tizimini modernizatsiya qilish, pedagogik jarayonni raqamlashtirish va jamiyatning intellektual salohiyatini oshirishga bevosita xizmat qiladi. Shu sababli, pedagogik amaliyotda an’anaviy va innovatsion yondashuvlarni integratsiyalashgan holda qo‘llash zamonaviy ta’limning asosiy strategik yo‘nalishi sifatida qaraladi va kelajak avlodning intellektual, ijodiy hamda kasbiy salohiyatini rivojlantirishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abduazimov, S. (2020). Ta’limda innovatsion pedagogik texnologiyalar: O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi.-Toshkent,2020
2. Bobojonov, R. (2018). An’anaviy va zamonaviy ta’lim metodlari: nazariya va amaliyot. Toshkent: “Fan va ta’lim” nashriyoti.
3. Karimov, A. & Tursunov, B. (2019). Pedagogik yondashuvlar va ularning samaradorligi. Toshkent: O‘zbekiston pedagogika universiteti nashriyoti.
4. Kozlova, M. (2017). Инновационные подходы в образовании: теория и практика. Москва: Просвещение.

5. OECD. (2021). Innovative Learning Environments: Evidence and Policy Implications. Paris: OECD Publishing.
6. Pashayeva, N. (2020). Raqamli ta’lim va interfaol metodlar. Toshkent: Ta’lim Innovatsiyalari Markazi.
7. UNESCO. (2019). Education for Sustainable Development and Innovation in Learning. Paris: UNESCO.
8. Shamsiev, O. (2018). Pedagogik texnologiyalar va o‘quv jarayonini modernizatsiya qilish. Toshkent: O‘qituvchi nashriyoti.
9. Yusupova, L. (2021). An’anaviy va innovatsion yondashuvlarni integratsiyalash metodikasi. Toshkent: “Fan va texnologiya” nashriyoti.
10. Zayonchkovskaya, T. (2016). Интерактивные методы обучения в современном образовании. Санкт-Петербург: Питер.